

ספרי' — אוצר החסידים — לויבאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן
מליובאוויטש

חג הסוכות

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים”

ברוקלין, ניו

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ששים ושתים לבריאה

שנת המאה להולדת כ"ק אדמו"ר מה"מ

לזכרון

הצדקנית הרבנית מרת חנה ע"ה שניאורסאהן

בת הצדקנית הרבנית מרת רחל

ובת הרה"ג הרה"ח ר' מאיר שלמה

נפטרה ביום השבת קודש, ו' דעשי"ת, בעלות המנחה

שנת ה'תשכ"ה

- ת נ צ ב " ה -

אמו של כ"ק אדמו"ר מה"מ

כתובתינו באינטרנט: <http://www.moshiach.net/blind>

איינער פון די ביאורים אין דעם (נוסף אויף דעם פירוש אין מפרשים): דער חינוך פון תינוקות של בית רבן דארף זיין אין אן אופן אז די תינוקות ווערן אינגאנצן דורכגענומען און דורכגעדרונגען מיט דעם ענין און נקודה פון „משיח“, אזוי, אז בשעת מ'גיט נאָר אַ קוק אויף אַ אידיש קינד איז וואָס זעט מען? — משיח'ן!

זייער גאנצע מציאות איז „משיח“ — דער גילוי פון „אתה הראת גו' אין עוד מלבדו“.

... דער ענין איז ספעציעל אונטערשטראַכן אין די תינוקות של בית רבן פון אונזער דור — וועלכע ווערן אנגערופן (בהסכמת גדולי ישראל) מיטן נאָמען „צבאות השם“:

דער נאָמען „צבאות השם“ באַדייט — אז די קינדער זיינען אינגאנצן איבערגעגעבן און בטל צו דעם אויבערשטן, בדוגמא (און נאָך מער) ווי „סאַלדאַטן“ צו זייער „גענעראַל“. . דערפון איז מובן, אַז אין די אידישע קינדער — אינגעלעך און מיידעלעך — פון אונזער דור, איז נאָך מער ניכר בגלוי ווי זיי זיינען „משיח“, „משיח“ פון דעם אויבערשטן אליין. וועלכע ווערט די הכנה והקדמה קרובה אויף דער התגלות פון דעם משיח הכללי פון אלע אידן, בגאולה האמיתית והשלימה.

ו, כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות: כשם ווי דעמאָלט „יצאו כל צבאות ה' מארץ מצרים“¹⁰, אזוי וועלן די „צבאות השם“ פון אונזער דור אַרויסגיין פון דעם איצטיקן גלות לגאולה האמיתית והשלימה ותיכף ומיד ממש.

(משיחות ליל שמחת קודם הקפות תשנ"ב)

(9) מיכה ז, טו.

(10) בא יב, מא.

חג הסוכות

של פרשיות התורה ומטרת קריאתן במעמד הקהל, ולא כתב בקיצור, ולקרות באזניהם פרשיות מן התורה, ובפרט שגם לאחר תיאור זה „פרשיות שהן מזרזות אותן במצות כו“ אין מבורר וידוע לאילו פרשיות הכוונה, והוצרך לפרש לקמן אילו פרשיות קורין, ואיך למה הוצרך להוסיף תיבות אלו כאן, וה"ז כפלי.

[ובפרט ששאר פרטים עיקריים של המצוה (זמנה ומקומה של קריאה זו, ומי הוא הקורא) לא הוזכר הרמב"ם כלל בהלכה זו (ה"א), אלא כתבם להלן בהלכה ג' — „אימתי היו קורין במוצאי יו"ט הראשון של חג הסוכות כו" והמלך הוא שיקרא באזניהם וכעזרת הנשים היו קורין כו" (ושם מפרט גם „מהיכן הוא קורא“ — פרטי הפרשיות מן התורה שהוא קורא, אף שפרטים אלה מפורשים בכתוב שהביא („בחג הסוכות, בבוא כל

א. כתב הרמב"ם בהל' חגיגה: מצות עשה להקהיל כל ישראל אנשים ונשים וטף וכו' ולקרות באזניהם מן התורה פרשיות שהן מזרזות אותן במצות ומחזקות ידיהם בדת האמת שנאמר: מקץ שבע שנים במועד שנת השמטה בחג הסוכות ... הקהל את העם .. בשעריך וגו'.

ולכאורה יל"ע במה שהאריך הרמב"ם כאן להסביר שקורין „פרשיות שהן מזרזות אותן במצות ומחזקות ידיהם בדת האמת“ — שהרי רגיל הוא להקדים (בתחלת ההלכות הדנות באיזו מצוה) רק תוכן המצוה בתכלית הקיצור, ואח"כ בהמשך הפרק (פרקים) לבאר פרטי. ואמאי שינה כאן מדרכו ופירש תוכנן

(1) פיג היא.

(2) צריך חיפוש מקור הלשון „דת האמת“. ובקרא (אסתר ג, ח) „דתייהם שונות לשון רבים — היינו שבלשון תורה מצינו ל' „דת“ רק בפי „מנהג“ (ראה תרגום לאסתר שם) [משא"כ בתושבע"פ — ראה סוכה (כסופה) „המירה דתה“, פסחים (צו, א) כו. (פסח) המרת דת פוסלת“, פדריא רפמ"א „דת אבותינו“].

— לע"ע לא מצאתי ל' זה בספרים שלפני הרמב"ם, ובכוזרי (מ"ד, ג, מ"ה, כ, כג) — תרגום ר' יהודה אבן תיבון (שכנו ר' שמואל תרגם המר"נ כו' בזמן הרמב"ם) — נמצא „דת האמת“.

(3) וילך לא, י אילך.

(4) ראה לדוגמא רמב"ם ריש הל' קיש, ריש הל' תפלה, ובכ"מ, וראה ריש הל' חגיגה.

(7) להעיר שברמב"ם כאן היא לא הזכיר חג הסוכות, אף שכתב שאר הפרטים שבהכתוב (אכל קרוב לומר שסמך על מה שהעתיק תיבות, בחג הסוכות) בהכתוב שהביא, ובסהמ"צ שם כ' זמנה, להקהיל את העם ביום השני של סוכות (במוצאי

(*) הל' „דת האמת“ נמצא ברמב"ם (מלבד ב"פ כאן בהל' חגיגה — פיג היא וה"ז) — הל' חמץ ומצה פיז הי"ד: הל' מחנות סני"ס פיג היא: הל' מלכים ספ"ד, שם פיג היא.

נתגלה ווערן בכל העולם כולו אז עס איז ניטא קיין מציאות אחרת זולתו ית', „אין עוד מלבדו“.

ובדוגמת זה פאדערט זיך אויך אין דעם לעבן פון א אידן — אז ער זאל דערהערן און פילן בכל עניני ממש, אז „אין עוד מלבדו“. דאס הייסט: ניט בלויז אז די כוונה און תכלית פון אלע עניני העולם איז אלקות, ובמילא איז זיין עבודה אין אן אופן וואס „כל מעשיך לשם שמים“, און „בכל דרכיך דעהו“, אבער ס'איז פאראן א מציאות פון „חול“, „מעשיך“ און „דרכיך“ (נאָר — תכליתם איז קדושה), נאָר נאכמער: אז די עניני העולם עצמם זיינען אלקות, און במילא „הערט“ זיך מלכתחילה כלל ניט קיין אנדער מציאות, וואָרם „אין עוד מלבדו“ ...

— ועפ"ז אולי יש לומר דעם ביאור אין דעם עיכוב המבהיל פון דער גאולה — אז דאָס איז מצד דעם וואָס באַ אידן האָט געפעלט שלימות אין דער דרגא פון עבודה באופן פון „אני לא נבראתי אלא לשמש את קוניי“, וואָס דוקא דורך דעם קומט מען צו דער גאולה וועלכע וועט זיין אין דעם אופן (פון „אין עוד מלבדו“) — איצטער איז אָבער דער עיכוב שוין אויך אַראָפּ, ובמילא איז „הכל מוכן לסעודה“, סעודת לויתן ושור הבר ויין המשומר בגאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד ממש.

... חז"ל זאגן: „אל תגעו במשיחי אלו תינוקות של בית רבן“.

(3) אבות פ"ב מ"ב. רמב"ם הל' דיעות ספ"ג. טושר"ע א"ח סרל"א.

(4) משלי ג, ו. וראה רמב"ם וטושר"ע שם. שר"ע אדה"ז א"ח סקני' ס"ב.

(5) משנה ובריייתא סוף קידושין. כ"ה גירסת הש"ס כת"י (אוסף כתבי-היד של תלמוד הבבלי, ירושלים תשכ"ד) במשנה ובריייתא הנ"ל. וכן הובא במלאכת שלמה למשנה שם. וראה גם ל"ש ירמ' רמז רעו.

(6) ראה ברכות לד, ב. ב"ב עה, א. ויקר פ"ג, ג. ועוד.

(7) שבת קט, ב.

(8) דברי הימים א טז, כב.

ישראל לראות את פני ה"א, במקום אשר יבחר חקרא גוי" — ואילו תוכן הפר- שיות לא נתפרש בכתוב ולא נאמר אלא „תקרא את התורה הזאת“, ובכ"ז רק זה מפרש מיד בתחילת ההלכה[1].

ב. להלן בה"ז (קרוב לסיום ההלכות דמצוה זו) כ' הרמב"ם: „וגריסיי שאינן מכירין חייבין להכין לבם ולהקשיב אזנם לשמוע באימה ויראה וגילה ברעדה כי כיום שניתנה בו בסיני. אפילו

שמיטה“). וכ"כ בהכותרת להל' חגיגה „בחג ה- סוכות“. אבל השמיטו במנין המצות שם. ויל"ע בשינויי הלשונות הנ"ל. ואכ"מ.

(8) ראה חזקוני עה"פ ותוי"ט סוטה פ"ז מ"ח — שם „תקרא“ ילפינן שהמלך קורא. וראה בפרטיות בנוגע לכמה ילפותות מהכתובים ובמצות הקהל בכלל — לעיל ע' 187 ואילך ובהערות שם. אנציקלופדי תלמודית ערך הקהל. ושי"נ.

(9) וגם זה לא העתיק הרמב"ם מהכתוב, כנ"ל. (10) ודוחק לומר שהרמב"ם הוצרך לכותבו תיכף בה"א, כיון שפשטות לשון הכתוב „תקרא את התורה הזאת“ משמעו כל התורה [שלכן צריכים לימוד מיוחד (ספרי שופטים יז, יח. הובא בפרשי למשנה סוטה שם (מא, א) שקורין רק „משנה תורה בלבד“. וראה בארוכה ביאור הרי"ף פערלא לטהמ"צ רס"ג ח"ג פרשה י"ד, שלדעת הת"ק בספרי שם (ועוד) — היו קורין כל התורה בהקהל, ע"ש בארוכה] — כי לזה ה"י מספיק לכתוב „ולקרות באזניהם פרשיות מן התורה“.

(11) ראה לעיל ע' 189 הערה 22 מה שהעירו שנדפוס רומי רמ וקושטא רסט נראה שאין כאן התחלת ההלכה, ושני אופנים בזה: א) התיבות „וגרים שאינן מכירין“ באות בהמשך להתיבות שכסוף ההלכה שלפניו „אע"פ שיש שם לועזות“ והתחלת ההלכה היא „חייבין להכין לבם כו"י, ב) התיבות „אע"פ שיש שם לועזות וגרים שאינן מכירין“ הן התחלת הענין.

אבל לכאורה בכל אופן אף ש"ל דחייבין קאי על כאורא, עיקר ההדגשה היא על אלה שאינם מכירים. וראה לקמן הערה 20.

(12) באימה .. ברעדה — לכאורה הוא ע"פ

חכמים גדולים שיודעים כל התורה כולה חייבין לשמוע בכוונה גדולה יתירה. ומי שאינו יכול לשמוע מכיון לבו לקריאה זו שלא קבעה הכתוב אלא לחזק דת האמת ויראה עצמו כאילו עתה נצטוה בה ומפי הגבורה שומעה, שהמלך שליח הוא להשמיע דברי האל"י.

ולכאורה גם כאן צריך להבין במה שהאריך בטעם מצוה זו „שלא קבעה הכתוב אלא לחזק דת האמת ויראה עצמו כאילו עתה נצטוה בה ומפי הגבורה שומעה שהמלך שליח הוא להשמיע דברי האל"י — והרי הסברת טעם המצוה באופן ובאורך כזה הוא דבר בלתי רגיל בספרות, ספר הלכות הלכות“.

ג. ונראה לומר, דלשיטת הרמב"ם ענינה זו של המצוה, שהיא „לחזק דת האמת“ אינו רק טעם בתוכנה של המצוה או ענין של תוצאת המצוה, אלא זהו תוכן המצוה, ה"פצא" שלה, כלומר, שגדר מצות הקהל אינו מוגבל בפעולת ההקלה והקריאה (שרק) תכליתם חיזוק הדת, אלא ש„חיזוק דת האמת“ הוא עצם המצוה גופא.

[ובזה יומתק המשך הכתוב „הקהל את העם האנשים והנשים והטף וגרך אשר בשעריך למען ישמעו ולמען ילמדו ויר- או את ה"א ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת“ — היינו שהציווי על מע- שה ד„הקהל את העם האנשים והנשים

ברכות כב, א. אבל שם הוא בכמה שינויים. — וראה לעיל שם הערה 23.

(13) לבד באיזה סיומי „הלכה“ וסיומי „ספר“, שמוסיף טעמו של מצות ותוכנו בחיוב הדעות כו' (ראה רמב"ם סוף הל' תמורה).

(14) משא"כ בספרי מורה הנבוכים.

(15) כפי שמשמע קצת בספר החינוך מצוה תריב.

והטף וגרך גור" והטעם ד'למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ה'א ושמרו לעשות גור" לא נחלקו לשני פסוקים (כמו במצות סוכה, דכתיב בהי' בסוכות תשבו גור" ובפסוק בפ"ע לאח"י, למען ידעו דורותיכם גור"), אלא כללם יחד בפסוק אחד" — משום שאין כאן ב' ענינים" (מעשה המצוה ומטרת המצוה), כ"א הכל דבר אחד, שהחדרת יראת ה' בכלל ישראל היא ג"כ עצם מצותה של מצות הקהל.

ולכן נקט הרמב"ם כל דבר זה "ול- קרות באזניהם מן התורה פרשיות שהן מזרזות אותן במצות ומחזקות ידיהם בדת האמת" בהתחלת הגדרת המצוה, כי שאני ענין זה במצות הקהל משאר הדינים שבה — זמנה הקבוע (כמוצאי יו"ט הראשון של חג הסוכות), מקומה המדויק, ומי הוא הקורא — כי דינים אלה הנם פרטים באופן קיומה של המצוה, משא"כ ענין זירוזם במצות

(16) אמור כב, מב"ג.

(17) בענין זה מצינו כמה חילוקים, הן ב"למען" הנאמר בשייכות לפעולת המצוה, ולדוגמא בתפלין (בא יג, ט) נאמר בפסוק אחד, ובציצית (שלח טו, מ) בפסוק בפ"ע, והן ב"למען" שנאמר בשכר מצות, לדוגמא בכבוד אב ואם (ואתחנן ה, טז) נאמר בפסוק אחד, ובשילוח הקן (תצא כב, ז) ובמזוזה (עקב יא, כא) בפסוק בפ"ע. ואולי תלוי אם כל הדיבור דהמצוה נאמר בפסוק אחד או בכמה פסוקים. ויל"ע אם בכלל נפק"מ להלכה באם נאמר בפסוק אחד (שו"ת פסקי משה ואנו לא פסקינו (מגילה כב, א)). ואכ"מ דכ"י.

(18) אף שלדעת הבי"ח (טא"ח ס"ח וסתר"ה) אף במצות סוכה הידיעה היא חלק מהמצוה (וראה שם שנלמד מתיבת "למען" שמורה כי עיקר המצוה וקיומה תלוי בכוונתה). — ולהעיר שלא מצאתי לע"ע מי דפליג עלי בפירוש.

אבל במצות הקהל יש ענין נוסף, כדלקמן סעיף

ה.

(19) וראה לעיל ע' 189 הערה 20.

וחיזוק ידיהם בדת האמת — הוא מגוף ועצם המצוה.

ד. ועפ"י יובן גם מ"ש הרמב"ם בהי' שלא קבעה הכתוב אלא לחזק דת האמת" בתור ביאור להתחלת ההלכה "וגרים שאינם מכירין חייבין להכין לבם ולהקשיב אזנם לשמוע באימה ויראה וגילה ברעדה כיום שניתנה בו בסיני. אפילו חכמים גדולים שיודעים כל התורה כולה חייבין לשמוע בכוונה גדולה יתירה" כי יכוין לבו כו"י:

אם נאמר שחיזוק דת האמת הוא ענין הבא רק כתוצאה ממצוה זו, אז לא הי' מקום לחייב את כל אחד ואחד מהנק- הלים "להכין לבם .. לשמוע בכוונה כו"י" (ובפרט, שבפשטות המצוה היא על המקהיל — המלך, ב"ד או הזקנים,

(20) זה שכתב הרמב"ם בחכמים גדולים, חייבים לשמוע בכוונה גדולה יתירה" ולא כמ"ש לפני" ב"אימה ויראה וגילה ברעדה", יש לומר, כי בתחלת ההלכה מדבר באלה שאינם מכירים ומבינים את הפרשיות הנקראות, ולכן צריכים להקשיב אזנם לשמוע באימה ויראה כי (שהעיקר הוא רגש היראה מעצם השמיעה ולא מתוכן הדברים הנשמעים, ואין שייך כוונה כשלא מבינים תוכן הדברים), ואילו בחכמים גדולים האימה ויראה הם תוצאה משמיעת (תוכן) הפרשיות "בכוונה גדולה יתירה".

(21) זלעזר ממשיך בסי' שני המאורות (למה ר"א הלוי עפשטיין מהאמיל תלמיד רבינו (הקו) ח"ב סי' ב בנוגע למצות אהבת ה', וז"ל: "שמעתי פא"פ מאדמרר נ"ע .. שמצות ואהבת היא לתקוע מחשבתו ודעתו .. בדברים המעוררים את האהבה ומה שיבא מזה אין זה מעיקר המצוה". ועד"ז הי' אפ"ל בנוד"ד, שהמצוה היא על המקהיל להקהיל את העם כי בכדי שיבואו ליראה את ה', אבל אי"ז מצוה על הנקהלים (בהכוונה בשעת מעשה).

(*) ועד"ז ב"מ שאינו יכול לשמוע" (וראה לחם חשנה שם הפירוש בזה). וראה לקמן הערה 25.

גרופע — "צבאות השם" דעם אויבערשטנ'ס ארמעע, וואס דאס איז דאך יעדער איד פון קליינווייז אויף, וואס דער אויבערשטער זאגט עס אן מלאו את הארץ וכבשوها — אייננעמען די וועלט דורך אנפילן איר מיט אמת'ער ליכטיקייט, אז מיזאל זען אז זי געהערט אינגאנצן צום אויבערשטן.

מיט א וואונטש פון א סאך הצלחה אין דעם
אלעס און —
א פריילעכן יום טוב און אז דער גאנצער
יאר זאל זיין א שנה טובה ומתוקה
/ צוליב דער קדושה פון מועד
קומט דא ניט קיין חתימה /

בשורת הגאולה

מב.

ע"פ המדובר כמ"פ לאחרונה, אז לויט אלע סימנים שטייען מיר היינט אויף דעם שוועל פון דער גאולה, ווען "הנה זה (משיח) בא", ותיכף ומיד רגע לאח"י — כבר בא.

דערפון איז אויך מובן בנוגע צו דער עבודה פון אידן וואס פאָדערט זיך בשמחת תורה, והמשכה במשך כל השנה כולה, ובמיוחד בשנה זו — אן עבודה דורכגענומען מיט דעם ענין פון גאולה און משיח. דאָס הייסט, אז א איד'ס אויפפירונג אין אלע ענינים אין זיין טאָג טעגלעכן לעבן אויך בזמן הזה תיכף ומיד פאָר דער גאולה — איז מעין ובדוגמת דעם לעבן און הנהגה פון אידן בימות המשיח ממש.

[וואָס דאָס איז אויך די הדגשה המיוחדת בתקופה האחרונה בהנוגע דעם לימוד פון "הלכתא למשיחא", די הלכות וואָס זיינען נוגע צו דעם לעבן פון אידן בזמן הגאולה].

איינער פון די ענינים העיקריים לעתיד לבוא — איז (ווי געבראַכט פריער פון תניא) וואָס דעמאָלט וועט זיין די שלימות פון "אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו": עס וועט

(1) שה"ש ב, ח ובשהש"ר עה"פ.

(2) ואתחנן ד, לה.

ב"ה, חול המועד סוכות,
פרשת ברכה, שנת הקהל,
ה'תשמ"א. ברוקליו, נ"י.

צו אלע אידישע קינדער
פון פאר בר/בת מצוה

ה עליהם יחיו

שלום וברכה!

זיכער וויסט איר אז מיר געפינען זיך אין א יאר וואס ווערט אנגערופן שנת הקהל, ווייל ווען דער בית המקדש איז געווען גאנץ פלעגט מען אין דעם יאר — און גענוי אין די טעג (אנהויב) פון חול המועד סוכות — ערפילן דעם איבערשטנס מצוה הקהל — צוזאמענקלייבן אלע אידן, די מענער די פרויען און די קינדער ביז אויך, די גאר גאר קליינע קינדער —

צוזאמענקלייבן זיי אין בית המקדש און דארט פלעגט דער מלך פארליינען פאר זיי פרשיות פון דער תורה — אין וועלכע זיי פלעגן זיך איינהערן און לערנען און אפהיטן צו טאן אלץ וואס עס שטייט אין דער תורה זייער גאנצן לעבן.

זיכער וויסט איר אויך, אז ווען עס קומט א באשטימטע צייט אין יאר ווען באם אידישן פאלק האט געטראפן א גאר וויכטיגע געשעעניש זאגט אן תורה אז מען זאל זיך אריינטראכטן אין איר, זיך פארשטעלן און איבערלעבן זי און אפערנען פון איר ווי אזוי און אין וואס דאס זאל ווירקן און צוגעבן אין דעם אייגענעם לעבן איצטער,

ווי צום ביישפיל גלייך באם ערשטן יום טוב, פסח — פופצן טעג אין ניסן אריינטראכטן זיך אז דער איבערשטער האט אונז ארויסגענומען פון גלות און קנעכטשאפט פון מצרים און געמאכט אונז פריי אויף צו דינען עס, מקיים זיין אלע זיינע מצוות.

אזוי אויך אז עס קומען די הקהל טעג דארף יעדער פון אונז, אריינגענומען אויך די גאר קליינע קינדער — זיך אריינטראכטן אז זיין הויז, יעדער אידישע הויז, אזוי קינדער — אויך די כתה אין וועלכער זיי לערנען אין בית הספר און ענליכעס, דארף זיין ריין ליכטיג און געהייליגט (קדוש) און דאס וואס עס, קיינאָגט און פירט אן מיט עס, מיט זיין לעבן — זיין אמונה אין דעם איבערשטן, ווי ער הייבט אן זיין לעבן טאג טעגליך מיטן זאגן מודה אני לפניך מלך חי וקיים — זאל, פארליינען, אינווירקן אויף עס אינגאנצן און אויף אלעס וואס ער טוט אז עס זאל זיין ווי גע- זאגט אין פרשיות התורה.

און אויך טאן הקהל — אנהויבנדיק פון איצט און פארזעצן א גאנץ יאר — אין פאסנדע צייטן, ובפרט שבת — צוזאמענקלייבן זיך לערנען א פרשה, אן ענין בתורה און אננעמען החלטות טובות (גוטע באשלוסן) אויף נאכמער צוגעבן אין עשיית (טאן) המצוות.

כדי דאס אלעס זאל זיין מיט נאכמער הצלחה און לעבעדיקייט איז כדאי זיך פאראייניקן די וועלכע קענען זיך אפטערס צוזאמענקלייבן — אין א קהל, א

וכהדיעות השונות בזה²²), אבל מכיון ש„קבעה הכתוב . . לחזק דת האמת“, כלומר שזהו עצם המצוה — פשיטא, שהחיוב ד„כוונה“ מוטל על כאו"א,

כשם שגדר מצות הקהל כולל קריאת פרשיות מן התורה „שהן מזרזות אותן במצות ומחזקות ידיהם בדת האמת“, כך נכלל בו החיוב על כ"א²³, שמעמדו ושמיעתו בשעת מעשה תהי' באופן ד„להכין לבם ולהקשיב אונם לשמוע באימה כו"ו²⁴.

ועל פי זה יש לבאר גם הוספת הרמב"ם „וראה עצמו כאילו עתה נצטוה בה ומפי הגבורה שומעה"י²⁵, דכיון ש„לא קבעה הכתוב אלא לחזק דת האמת“, היינו שחזוק הדת יהי' באופן דפעולה נמשכת (וכמ"ש בפסוקי „ליראה את ה'א כל הימים גו"ו), הרי מובן שהכוונה והאימה וכו' באותו מעמד צ"ל בתוקף גדול ביותר, עד שתהא המשכת פעולתו ב„כל הימים“ — ולכן בכלל החיוב הוא ש„יראה עצמו כאילו עתה נצטוה בה ומפי הגבורה שומעה“, כי דוקא כשה- אימה וכו' היא באופן זה הרי אז בכחה

(22) ראה אנציקלופד' תלמודית שם. לעיל ע' 189 שם ובהנסמן שם. ועוד.

(23) ראה גם לקו"ש ח"ט ע' 367 ואילך.

(24) ועפ"י יומתק מה שהרמב"ם חשיב מצות הקהל למצוה אחת ולא ב' מצות (כדעת הבה"ג (מ"ע קסב ופרשיות סה) והיראים (סרפיט), רצ (ובהשלם — רסו, תלג)) — מצוה על המלך שיקרא, ומצוה שנקרא המלך את התורה שיבואו כולם לשמוע (וראה ביאור הרי"ף פערלא שם ובח"א עשה טו).

כי להרמב"ם גדר המצוה הוא לא גוף פעולת ההקלה וקריאת הפרשיות של המלך ושבנ"י יבואו לשמוע, כ"א נקודה אחת — „חזוק דת האמת“, כונת לבם בעת מעמד הקהל.

(25) ובפשטות קאי לא רק אלפניו — מי שאינו יכול לשמוע כו' — כ"א גם אלפני פניו ועל כאו"א.

(26) וילך לא, יג.

לפעול חזוק בדת האמת בכל הימים, בדוגמת מעמד הר סיני²⁷.

ה. ועל פי זה מובן אמאי ביאר הרמב"ם כאן את כוונת המצוה (שלא כדרכו ברוב המצוות) — לפי שכוונת מצוה זו (אינה כמו ברוב המצוות שמעשה המצוה והכוונה הם ב' דברים, אלא) היא חלק מעצם מעשה המצוה.

וי"ל שזהו ע"ד משנ"ת במ"א²⁸ במ"ש הרמב"ם בהלכות תפלה²⁹ שמצות תפלה ענינה „שיהא אדם מתחנן כו"ו — שזה שהתפלה צריכה להיות באופן של תחנונים אינו תנאי צדדי או אפילו חיוב אבל נוסף הוא על עצם המצוה, אלא דזה הוי תוכנה של מצות תפלה, דכלא תחנונים חסר בענינה של תפלה.

[ובזה שונה מצות תפלה לא רק מרוב המצוות שבהן הכוונה היא תנאי צדדי, אלא גם ממצות כאלו (כסוכה), ציצית ותפילין]. שבהם הכוונה היא חלק מהמצוה³⁰. כי במצוות אלו עם היות שהכוונה והמעשה הם שני חלקים של המצוה ששניהם בכלל גדר המצוה, מ"מ המעשה בלא הכוונה נחשב ג"כ כחלק של המצוה³¹. משא"כ בתפלה, הרי דיבור התפלה בלא כוונת תחנונים ה"ז חסר בגדר תפלה].

וכן י"ל במצוות הקהל, שהקהלה ושמיעת הפרשיות בלי כוונה ותוכן הנ"ל, הוי לא רק חסרון בהמצוה, אלא שחסר ב„חפצא“ דמצות הקהל³².

(27) וראה בארוכה לעיל ע' 189 ואילך.

(28) לקו"ש חכ"ב ע' 116 ואילך.

(29) פ"א ה"ב.

(30) ראה ב"ח (ושו"ע אדה"ז) או"ח ס"ח ד"ה

ויכוין (ס"ז), סכ"ה ד"ה ויכוין (ס"א), ס"י תרכה.

(31) אלא שהאדם, לא קיים המצוה כחוקונה אם

לא יכוין אותה הכוונה (ב"ח שם סתרי"ה).

(32) וי"ל שזה ניתוסף בהקהל גם לגבי סוכה

ו. ע"פ יסוד זה נמצינו למדים דבר נפלא בענין הנצחיות דמצות הקהל:

ידוע הביאור בזה שהתורה היא נצחית בכל זמן ובכל מקום – דאף שכ"כ ממצות התורה הן תלויות בזמן ובמקום, בכהנים ובליים וכו' ובשאר תנאים – ובנדוד' בזמן שבית המקדש קיים ובמקום המקדש, כמו קרבנות וכו' – הרי תוכן המצות ברוחניות בנפש האדם קיים בכל זמן ובכל מקום. והטעם י"ל – כיון שהמצות כלולות ממחשבה דבור ומעשה, ולכן גם בזמן שאי אפשר לקיים את המצות דקרבנות ב' מעשה, ישנו קיום המצות במחשבה ע"י עבודת התפלה, עבודה שלב, שנתקנה כנגד קרבנות, וכן בדיבור – ע"י העסק בת"ת דקרבנות, דכל העוסק בתורת עולה כו' ועד אשר – ונשלמה פרים שפתינו.

ועד"ז י"ל שהוא במצות שמיטה שתוכנה שהאדם יכיר, "שהכל ברשות אדון הכל", דדבר פשוט הוא שהכרה זו היא נצחית בכל זמן ובכל מקום גם כשאין מצות שמיטה נוהגת מן התורה, וגם לא בשנת השמיטה.

אמנם ברוב המצוות (שבהם הטעם והכוונה פרט או תנאי בלבד), הרי הנצחיות היא בנוגע לפרט המצוה וכו' אבל לא בנוגע לגוף המצוה. וכמו במצוות הנ"ל, שגוף ועצם המצוה –

ע"ז – שהיראה כו' נכללה באותו הכתוב דהקהל את העם (ראה לעיל סו"ט).

(33) ראה לקוית ר"פ פינחס. סידור עם דא"ח (לא, ג ואילך). ובכ"מ.

(34) ברכות כו, א"ב.

(35) מנחות ק"א, א. וראה שו"ע שבהערה הבאה. לקו"ש ח"ח ע' 413 הערה 25.

(36) הושע יד, ג. שו"ע אדה"ז אר"ח מהד"ת ס"א ס"ט.

(37) חינוך מצוה שכת. וראה חינוך מצוה פד.

הקרבנות הקרבנות בפועל, ופרטי מצות שמיטה בפועל (שלא לזרוע כו') להפקיר כל מה שתוציא השדה וכו') וכיו"ב, לא ניתנו לקיימם בכל מקום ובכל זמן.

משא"כ במצות הקהל, שבה תוכן המצוה ("לחזק דת האמת") וכוונת הלב והאימה וכו' שבמעמד הקהל הם מעצם המצוה כנ"ל – מכיון שתוכן וכוונת זו (חיזוק דת האמת ואימה כו') נצחי הוא, נמצא שבמצות הקהל מתגלה ענין הנצחיות במדה מרובה יותר מבשאר המצוות הנ"ל.

(38) ויתירה מזו: מכיון שעיקר תוכנה היא הכוונה, לפעמים יכול דבר זה להיות ביתר שאת כשאין מעשה דהקהל כפשוטו, ואולי י"ל, כי הגם שהאדם נפעל כפי פעולותיו... אחר הפעולות נמשכים הלבבות... (חינוך מ"ע טו. ובכ"מ) – מ"מ יתכן שמצד העיסוק (אריינגעטאנקייט) במעשה המצוה יוגרע מכוונת הלב ובשלשון הידוע מצות אנשים מלומדה (ישע"י כט, יג). ולהעיר מהמבואר ששכל מעלים על מסנ"פ וקב"ע (סה"מ תרמ"ח ס"ע קפו ואילך. סה"מ תרפ"ה ע' רס ואילך. סה"מ תש"ט ס"ע 119 ואילך. ועוד): משא"כ בזמן הזה שישנו רק התוכן הרוחני של מצות הקהל (בלי כל העשי' שב' מקדש ע"י המלך כו'), הרי התעוררות הלב וכוונת הלב וכו' יכולים להיות ביתר שאת יותר עז"י. ופשי' טא אשר הזכר להקהל שעושים בזמן הזה צ"ל באופן שיהי' הדגש על ההתעוררות בחיזוק הדת כו'.

וי"ל יתירה מזו: ההתעוררות בדבר זה עצמו שנמצאים בזמן הגלות (שנא מפני החסרון בהיראה) ואין ביהמ"ק קיים כו' ובמילא אי"א לקיים המצות

(*) ובפרט בנדוד' דאה אברונאל פ' וילד: בפומבי גדול יקרא הגדול שבעם שהוא המלך כו' כדי שישמעו ויתפעלו לבוניהם מהדברים ומכבוד המדבר והקורא. וראה גם רלב"ג שם ב.התועלת השלש עשרה.

(**) ואין ביאור זה נוגע ח"ו וחי' במעלת קיום מצות הקהל בזמן שביהמ"ק ה"י קיים. ומה גדול ממעמד דשומע מפי הגבורה. וכהלכה פסוקה ברחמים: שהמלך שליח הוא להשמיע דברי הא"ל.

ויום רגיל כו' ראה במוחש שלב ישראל ער הוא לדת האמת וכו'. ומעשה רב ומכריע ומכריח לעשות זה להקהיל כו' מזמן לזמן.

ועוד וג"ז עיקר, ואולי – העיקר:

העדר העשי' (בזה ובכל כיו"ב) והשלילה – מביאות העדר ושלילה. וק"ל.

ז. ויה"ר שיותר ממה שהוצע כאן יעשה כא"א, ובתוספת מרובה על הנ"ל, כולל וג"ז עיקר – להשפיע על כו"כ שכן יעשו.

ויה"ר שכ"ז ימהר ויזרו ביאת המלך המשיח, ואז יקיימו מצות הקהל כפשוטו, בביהמ"ק, ע"י המלך המשיח שיקרא באזני כל ישראל את הפרשיות, שהן מזירות אותן במצות ומחזקות ידיהם בדת האמת.

וכל ישראל יהיו, "חכמים גדולים ויודעים דברים הסתומים ושיגו דעת בוראם". שנאמר: כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים, במהרה בימינו ממש.

(משיחות ליל ג' דחג הסוכות תשמ"ו)

ש"פ נצו"י. תשמ"ו

לקו"ש חל"ד ע' 211

וע"פ הידוע פ' האריז"ל. במ"ש: "הימים האלה נזכרים ונעשים", דכאשר מגיעים בתקופת השנה לזמן המאורעות שאירעו בפעם הראשונה, הרי כאשר מאורעות אלו חוזרים ונזכרים כדבעי, הרי ע"ז "נעשים" ונמשכים אותן ההמ"שכות והבחירות דפעם הא' –

יש לומר, אשר ע"ז שבא"א ישתדל לעשות ולקיים את הענין דהקהל בנפשו פנימית, ועאכ"כ כשישתדל לקיימו גם בד' אמות שלו, בשכונתו ובעיירו וכיו"ב – להקהיל אנשים נשים וטף במשך ימי חגה"ס בכוונה, "למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ה' ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת",

הרי י"ל שזה יפעול גם בכללות בני"י, "לחזק דת האמת",

ועוד ואולי זה העיקר – כל מי ש'הקהיל מסיבות כאלה, אפילו כשלא היו ברוב עם גדול ככמות כו' והיו בשנה

במעשה בפועל מעוררת יותר להכין הלב לתוכן הענין דיראת ה' שבמצוה זו.

(39) רמ"ז בספר תיקון שובבים, הובא ונתבאר בספר לב דוד להחיד"א פכ"ט. וידועה הרא"י ממשנה ג' גיטין ספ"ג: בודקין את היין... ובהוצאת סמדר כו'.

(40) אסתר ט, כח.

(41) כפי שנתבאר במכתב ו' תשרי תשמ"ח (נדפס לקמן ע' 329 ואילך).